

لە چىرۆكەوہ بۆ
يارىى - ھەرۋەھا
بە زمانى ئىۋە
خۆتان

خۆشەويىسى بۇ زىمان لەم چىرۆكەدا دەست پى دەكات* .خوئندەنەوہ شىوہىەكى باشە بۇ داىكوپاوك و مندالان تاكو بتوانن كاتيان پىكەوہ بدەنە سەر، بەلام ھەر لەو كاتەشدا زىمان و چاند، شارەزايى گوئىگرتن و تىشك خستنەسەر و بازنەى وشەكانى منداليش پەرەپىندەدات.

ئىوہ بە گوئى چىرۆكەكان دەتوانن ھانى مندالەكە بدەن بۇ چوونەناو گروپەكانى يارىي و گەمەكردن لە سەيرانگەكان، ناوہندەكانى چاودىزىي رۇژانە، چاودىزىي رۇژانەى بنەمالە، يانەكان، پەرتووكانەكان و باخە گشتىيەكان.

ناوہرۆكى يارىي و پىنوہندىيەكانى پىكھاتوو لە ماوہى يارىيەكەدا دەكرى تەنانەت بانتر لە سنووردارىتتىيەكانى زىمان، و بە يارمەتى پىروانامەى ئەفسانەگوئىن، چىرۆكەكانى بنەمالە يان چىرۆكىيىزىي دەولەمەند بىتتەوہ. لەم شىوازەدا، كەسى گەورەسال ئەو چىرۆكەى كە مندال دەيلتت وشە بە وشە دەينوسىت.

بۇ گوئى ئەفسانە و چىرۆك!

نىگابەخش بن

چىرۆكىيىزىي نىگابەخش مندال ھان دەدات كە بىر بكاوہ و تووشى سەرسووپمان بىت - دەرەتاتىك بۇ دژكردەوہ پىشكەشى مندال دەكات و ھانى دەدات كە ئەزموونى خۇى باس بكات بە بئ ئەوہى كە لەرادەبەدەر ھەول ببات چىرۆكەكە شروڤە بكات.

* (Päivi Heikkilä-Halttunen)

توانايى مندال بۇ كارىگەرەيدانان لەسەر ساتەوہخت، لە رىگاي راوہستانەكان، بزاونتەكانى يارىي و پىسپارەكانى گەورەسالان و وئىنە باوہكان بەدەست دىت. چىرۆكەكە چ جۆرە بىر و ھەستگەلىكى ورووژاند؟ سەبارەت بە ئەفسانەكان، لايەنى رەوشت و ئەخلاقى چىرۆك لە ئاگايى و وريايى مندالدا پىكديت و بەرە بەرە بەشە جىاوازەكانى چىرۆك جىگاي خۇيان دەدۆزنەوہ.

چىرۆكەكە بكنە بە خۇمانە

چىرۆكىيىزىي دەبىت لە رىگاي ناسىنى گەلالەى چىرۆك، خولقاندنى كۆمەلىك ھزر و بىر سەبارەت بە دىمەن و كەسايەتتىيەكان چىرۆكەكە خۇمانە بكاوہ. دەكرى تەنيا چەند رستەى ئاسايى لە رىگاي دلەوہ فىر بن. پىويست ناكات دەقەكە وشە بە وشە دووپات بكرىتتەوہ. وئىنەى خودى گىرەوہر، ئەگەر لەگەل پىروابەخۇبوون بگوئىت، خەياللى مندال بەرەو خۇى رادەكىشىت.

دووپات

بنەما سەرەكىيەكانى ئەفسانە يان دىكەى چىرۆكەكان برىتىن لە:

- چوارچىوہى "رۇژى لە رۇژان" (بە جۆرى كار دەكات كە دەلىي

دەيتوانى رووبدات)

- گەلالەى چىرۆك و كەسايەتتىيە دىبارەكان

- شەرى چاكە و خراپە

- سەربەرزانە دەرەكەوتنى پالەوان لە تاقىكارىيەكاندا

- كۆتابى خۇش

مندال بە بىستىنى چىرۆكىك دەكەوئتە خۇشى و سەرسووپمان كە

لەو كاتەدا شتىك بۇ تىرامان پىشكەشى بكات. تا كاتىك بايەخى

خوئندەنەوہ يان ووتنى بۇ مندال ھەبە كە بىھەوئ دىسانەوہ

بىبىسىت. ترس دەبىتتە ھۆى سەرنجراكىشانى مندالەكە، بەلام بەپىي

مندالەكە چىرۆكەكە نايىت لەرادەبەدەر ترسىنەر بىت. نايىت

مندالەكە لەگەل ترس بەتەنيا بەجئ بھىلن.

چ چيروکگه ليک؟

بروانامه ی ئه فسانه بيزی به شیوه یه کی سهرنجراکیش هانی چيروکبیزی ده دات، ریزبه ندی پهرتووکه کانی پیشان ده دات که ههر پهرتووکیک به چ زمانیک له پهرتووکه خانه دا له به رده سته، تاکو به مجوره کومه ليک له مندالان بتوانن پهرتووکیک هه لبریزن که هاوکات له گه ل بنه ماله کانیا ن و به زمانی زکماکی خو یان بیخویننه وه. به مجوره، چيروکه ناسراوه کان بنه مایه ک بو وینه زهینیه کانی یاری هاوبه ش له یاریه داهینه رانه کانی رولگیران و بانتر له به ربه سته زمانیه کان پیکده هیئن.

چيروکه کانی پتوه نیدار به خیزان و بنه ماله، شتومه ک و وینه کانی بنه ماله بو مندالان زور سهرنجراکیشن و له پییدا له گه ل نه وه خومانن. نه و چيروکانه ش که له گروهی مندالاندا باس ده کرین ده کری بینه بنه مایه کی یاری هاوبه ش.

ههروه ها خه یالی مندالان و چيروک که خو یان پیکیان هیناوه ده کری بیته خالی ده سپیک یان هو ی یارمه تیدانی یاری داهینه رانه ی مندالان. بو موه، له چيروکبیزی دا گوره سالان ده لین: ”ریک به وجوره ی که ده تانه ویت ئه فسانه یان چيروک بلین. پاشان له کاتی ووتندا، وشه به وشه بینوسن. کاتیک چيروکه که ته و او بو، دیسان بو خوتان بیخویننه وه و نه گهر بتانه ویت ده توانن پییدا بچنه وه.“ له کاتی به کارهینانی شیوازی چيروکبیزی دا، ناتوانن ره وتی باسه که پیشینی یان کوترول بکه ن یان چيروکه که هه لسه نگینن. چيروکبیزی خو ی بریار ده دات که چيروکه که له کو ی و چون بلیت و چ شتیک به نه وتراوی به یلینه وه.

ئه فسانه کان و چيروکه کان یاریه که ده وله مند ده که نه وه!

دایکوباوک پالپشتی له یاریه که ده که ن

له و باه تانه یدا که منداله که به هو ی چيروکه که وه ده ورووژیت، دایکوباوک ده توانن ده سکه وته کانی خو یان بهیننه ئاراهه. نه م کاره یارمه تی ده دات که ریک ئوگری ههر مندالیک بو نه و چيروکانه ی که بو هه مووی گروهه که ناسراون، پیشان بدریت.

چيروکه کان له ریگای نیگارکیشی، گو رانی، سه ما و شتی تره وه له باخچه ی ساوایان، یانه کان، یاریه که کان و پهرتووکه خانه کان و له دانیشتنه جیاوازه کانی چيروکبیزی زماندا ده گوترین. له م ریگایه وه، منداله کان له چيروکه که دا به روانگه ی جیاوازه ده گن، بوچوونی خو یان پهره پی ده دن و ده بنه هاندهر و نیگابه خشی یه کتری.

به مجوره ده کری به شه

پیکهینه ره کانی چيروک و یاری بو

مندالانی له په نای گوره سالاندا له

ریگای سهرنجراکیشترین چيروکه کانه وه بو

مندالان پیکین و ده کری به شه کانی نه وانه

بگوردرین و نه وانه پیکه وه تیکه ل بکرین.

له ریگای وتووژ له گه ل مندالان پیکه وه نه و باه تانه ی

خواره وه پیکهینن: - دؤخیکی خه یالوی

- نه و رولانه ی که ههر مندالیک بو خو ی هه لیده بژیریت

- یاساکانی زال به سهر جیه جیکردنی روله کان

- که لاله ی چيروکی سهره تایی که له ماوه ی یاریه که دا پهره ده ستینیت.

یاریه که و باخچه ی ساوایان یارمه تی یاری کردن ده دن

له شوینتکی پر له خوشیدا، راهینه رانی شاره زای مندالانی ژیر ته مهنی خویندنگه له یاریه که دا رول ده گپرن و وه کو که سایه تیه خه یالییه کان جلو به رگ له به ر ده کن. له به ر نه وه ی که زوره ی کات له یاریه کانی مندالانی بچووکترا مندالانی گوره تر به شدار نین تاکو ریسا کانی یاری بگورینه وه بو نه وانه، رینوینی گوره سالان پتویسته.

گوره سالان له رولگیرانی خو یاندا، - له گه ل داهینان و دانوستانی دوولایه نه ی مندالان - نه و هه ل و دهره ته یان هه یه که له نجه ولاری ورووژینه ر و ته نگه شه هیئنه ر به یاریه که بدن و یارمه تی نه و مندالانه ی بدن که بو چوونه ناو یاریه که کیشه یان هه یه.

له روژی دواترا ده سهاره ت به رووداوه کانی یاری باس ده کریت و به دوا داچوونی نیگابه خشی جیه جی ده کریت که له به رنامه دارشتنی ته نگه شه دراماتیکه کانی که لاله ی چيروک له گه ل مندالان بو جاری دواتر پشتگیری ده کات. راهینه رانی شاره زای مندالانی ژیر ته مهنی خویندنگه چالاکانه له گه لاله ی چيروکی یاری و پهره پییدانی هیلی یاری و شوینی یاری و راگه یاندنی یاساکانی یاری بو یه کتر و ههروه ها بو مندالان به شداربی ده که ن.

ئامانجی نه م کاره یاری کردنه نه ک راهینانی یاری. ریزگرتن و گو یگرتن له بیروکه کانی مندال - چالاکی به پی داهینانی مندالان - مه رجی سهرکه وتنی یاریه که یه. رولگیران پتویستی به دابینکردنی ئاماده کاریه و له سهره تادا دابه زاندن و پیکهینانی رول که له لایه ن مندالانه وه قبوول بکریت ئاسته مه، به لام به راهینان و کرده وه سهرکه وتن ده سته به ر ده کریت. پیکهاته ی یاری و نه فسانه زور له یه که ده چن. له یاریدا راهاتووکردنی جیهانی خه یالی له گه ل نه فسانه یه که که به دروستی هه لبریزدرا بیت، یه کیک له گرنگترین شیوازه کانی بره ودانی یاریه.

Lähde: Hakkarainen, P. & Bredikyte, M. 2013.
Kehittävän leikkipedagogiikan perusteet.

Helsinki

HYVINKÄÄ

PORVOO BORGÅ

Julkaistu 2018 Etelä-Suomen
aluehallintoviraston rahoituksella.

Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelman
tavoitteita tukeva Satukaravaani-hanke /
Helsingin, Hyvinkään, Kirkkonummen ja
Porvoon kirjastot ja varhaiskasvatus